

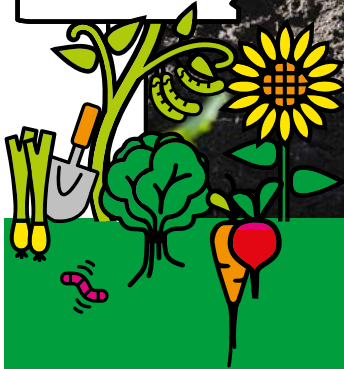
Gemeente
Amsterdam

anno
1920

School
tuinen

Ecologisch Burgerschap

Aan de slag als wereldburger met hoofd, hart en handen

amsterdam.nl/schooltuinen

Inleiding

Beste **directie/leraar/schoolbestuur**,

Wist je dat je met natuureducatie kunt bijdragen aan het behalen van de **kerndoelen voor burgerschap**? In dit boekje lees je de visie van Schooltuinen en Natuureducatie op Ecologisch Burgerschap en geven we een overzicht van wat leerlingen leren op de schooltuin en in overige natuureducatielessen op het gebied van kennis, houding en vaardigheden.

Om scholen te ondersteunen in hun burgerschapsopdracht hebben we de afgelopen maanden in kaart gebracht wat Schooltuinen en Natuureducatie kan betekenen als het gaat om het aanbieden van burgerschapsonderwijs. Naast dat de schooltuin een **oefenplaats** is voor samenwerken, samen delen en respectvol omgaan met elkaar en verschillende culturen, zetten we in op **Ecologisch Burgerschap**:

Leerlingen leren hier hoe ze een verantwoordelijke burger van de aarde worden: hoe ze niet alleen respectvol omgaan met elkaar, maar met **alle** inwoners van de aarde: planten, dieren, insecten... Door een jaar lang te zorgen voor hun eigen tuintje bouwen ze een band op met natuur. Daarnaast doen ze duurzaamheidsvaardigheden op en hebben ze bovenal enorm veel tuinierplezier!

Aan de hand van de visie beschreven in dit boekje kunnen het schooltuinprogramma en overige natuureducatielessen geïntegreerd worden in het **burgerschapsprogramma** van de school. Op deze manier is natuureducatie niet iets dat bovenop het curriculum komt, maar iets waarmee kerndoelen te behalen zijn.

Laten we samen elke leerling een eigen schooltuin gunnen!

Burgerschap

Waarom burgerschap?

Naast taal en rekenen is ook burgerschap een **basisvaardigheid**. Het doel is om leerlingen te leren hoe ze actieve en betrokken leden van onze maatschappij kunnen worden. Het is belangrijk omdat het leerlingen respect, verantwoordelijkheid en begrip voor diversiteit bijbrengt. Zo worden leerlingen voorbereid om positief bij te dragen aan hun gemeenschap en de wereld.

In maart 2024 heeft SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling) de conceptkerndoelen voor het domein burgerschap opgeleverd. In de burgerschapsaanpak van scholen moeten al deze kerndoelen aan bod komen. Verder ben je als school vrij om hier invulling aan te geven.

Planetaire vraagstukken

Nieuw in de conceptkerndoelen is de aandacht voor planetaire vraagstukken; denk aan klimaatverandering en biodiversiteit. Burgerschap draait dus niet alleen om hoe we omgaan met elkaar, maar ook om **hoe we omgaan met onze aarde** en om de wederzijdse relatie tussen mens en ecosysteem. Tijdens het schooltuinprogramma en natuureducatielessen komen leerlingen in aanraking met deze vraagstukken op een **laagdrempelige** manier die dichtbij de leerling zelf staat. We denken dat Ecologisch Burgerschap een belangrijk onderdeel is van het curriculum. Planetaire vraagstukken kan je terugvinden in onder andere **kerndoel 6: maatschappelijke vraagstukken**.

“Op de schooltuin worden abstracte onderwerpen zichtbaar gemaakt. Tijdens de regenles bijvoorbeeld zien leerlingen hoeveel emmers water er vallen op hun tuintje tijdens een grote regenbui: zo wordt iets ingewikkelds als klimaatverandering ineens begrijpelijk.”

Leerkracht

Verbinden met je omgeving

Op de schooltuinen komen leerlingen in contact met de natuur in hun eigen omgeving. Hierdoor bouwen ze een band op met natuur: beleven is erom gaan geven!

Zorgen voor de aarde

Leerlingen zijn een jaar lang verantwoordelijk voor hun eigen tuintje. Zo leren ze zorgen voor de aarde in het klein.

Respect voor de natuur

Vriendelijk, dankbaar en respectvol omgaan met alle medebewoners van je tuintje, hoe klein ook: dat staat centraal in het schooltuinprogramma.

Ecologisch Burgerschap op de Schooltuin

Leren over natuur

De schooltuin is de perfecte plek om leerlingen kennis te laten maken met de wereld van planten, dieren, insecten en de bodem. Terwijl ze de seizoenen zien veranderen leren ze dat alles in het ecosysteem met elkaar verbonden is, inclusief henzelf!

Duurzaam Doen

Recyclen, composteren, oogsten zonder verspilling en meer: het gebeurt allemaal op de schooltuin! Zo ontdekken leerlingen spelenderwijs hoe ze bij kunnen dragen aan een duurzame toekomst.

Met hoofd, hart en handen

Leren over de natuur

Wat leren ze?

- Leerlingen doen kennis op over planten, dieren, insecten en de bodem
- Leerlingen leren dat alles samenhangt binnen het ecosysteem en dat zij zelf hier deel van uitmaken
- Leerlingen ervaren het veranderen van de seizoenen

Waarom?

Kennis over de natuurlijke wereld is een belangrijk onderdeel van ecologisch burgerschap. Tijdens de lessen gaan leerlingen niet alleen zelf aan de slag; de educatief medewerker vertelt en geeft uitleg. Op deze manier wordt theorie aan praktijk gekoppeld en kunnen de leerlingen woorden geven aan alles wat ze om zich heen zien. Zo worden de leerlingen bewust van wat ze aan het doen zijn en waarom.

Wist je dat ...

- Er drie binnenlessen zijn voordat leerlingen zelf aan de slag gaan? Hier maken ze kennis met de schooltuin, leren ze alles over de bodem en over wat een plant nodig heeft om te groeien.
- Er door het jaar heen speciale lessen zijn over bijen, waterdiertjes, het bodemleven en nog veel meer? Zo leren leerlingen veel meer dan alleen tuinieren!

Zorgen voor de aarde

Wat leren ze?

- Leerlingen ervaren dat hun acties invloed hebben op hun natuurlijke leefomgeving
- Leerlingen merken dat door goed hun best te doen, hun tuintje steeds mooier wordt
- Leerlingen voelen zich verantwoordelijk voor de gezondheid van hun tuintje en alles wat hierop leeft, ook nadat hun schooltuinjaar is afgelopen

Waarom?

Kinderen zijn de toekomst. Als we willen dat zij later goed voor onze aarde gaan zorgen, is het handig als ze hiermee al hebben kunnen oefenen! Verantwoordelijkheid voor een eigen tuintje kan zorgen voor meer bewustzijn over hun rol **in het behoud van natuur.**

Verbinden met je omgeving

Wat leren ze?

- Leerlingen komen op de schooltuin in contact met de natuur in hun eigen omgeving
- Leerlingen doen bijzondere, plezierige en leerzame ervaringen op in de natuur
- Leerlingen krijgen de kans om een persoonlijke band op te bouwen met natuur doordat ze er zelf voor mogen zorgen
- Leerlingen werken actief samen met elkaar, de educatief medewerkers en de natuur
- Leerlingen ervaren verwondering en krijgen de kans om over hun angst voor natuur heen te komen.

Waarom?

Je kan pas om iets geven als je ergens mee in aanraking komt. Daarom zijn schooltuinen vooral voor stadse leerlingen superbelangrijk. Het geeft ze een kans om een band op te bouwen met natuur, met als gevolg dat ze er liefdevoller mee om zullen gaan later.

“Kinderen kunnen veel leren en kennismaken met een wereld waar ze normaal niet mee in aanraking komen: natuur, insecten, ‘viezigheid’...”

Leerkracht

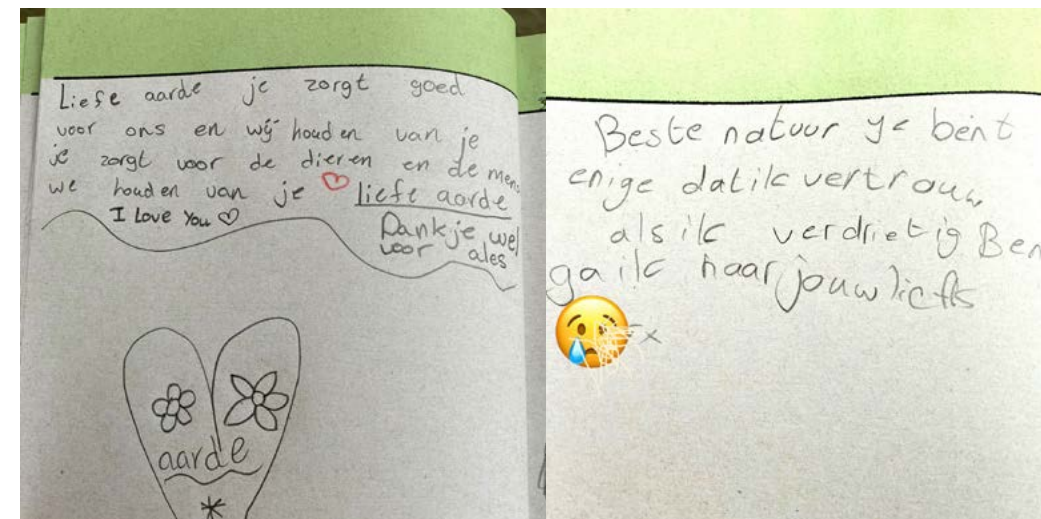
Respect voor de natuur

Wat leren ze?

- Leerlingen leren om respectvol om te gaan met medebewoners van de aarde: planten, dieren, bodem én mensen
- Leerlingen leren om dankbaar te zijn voor de aarde: als wij voor haar zorgen, zorgt zij ook voor ons

Waarom?

Om op te groeien als verantwoordelijke en milieuvriendelijke burger, is het belangrijk om respect te hebben voor zelfs de allerkleinste beestjes en insecten. Vooral leerlingen die zijn opgegroeid in de stad en niet vaak in aanraking komen met natuur vinden dit in het begin heel eng, maar leren tijdens het schooltuinprogramma dat de wormen op hun tuintje juist hun bondgenoten zijn!

Duurzaam doen

Wat leren ze?

- Leerlingen recyclen zo veel mogelijk en scheiden hun afval
- Leerlingen leren over het composteren van organisch afval
- Leerlingen gaan verantwoord om met materialen en grondstoffen
- Leerlingen leren over lokaal en seizoensgebonden eten
- Leerlingen verwerken hun oogst en leren hoe ze zo weinig mogelijk voedsel kunnen verspillen

Waarom?

Een betere wereld begint bij jezelf! Vandaar dat duurzaam handelen op de schooltuin heel belangrijk is, en helemaal niet moeilijk! Dat leren de leerlingen door elke les bewuste keuzes te maken over hun afval, watergebruik en oogst.

Wist je dat ...

- Leerlingen zelf potjes, broodzakjes en margarinebakjes meenemen van huis om hun oogst in te bewaren?
- Leerlingen hun vieze handen vaak wassen met regenwater uit een emmer in plaats van met drinkwater uit de kraan?

Les in een natuurlijk paradijs!

De tuin als inspiratiebron

Wie ooit op een schooltuin is geweest weet wat voor een bijzondere plek het is. Een **groene oase** middenin de stad vol biodiversiteit. Leerlingen die meedoen aan het schooltuinprogramma komen maar liefst **25** keer op hun schooltuin: voor velen een welkome afwisseling naast het klaslokaal!

Voordelen van natuur

Er is genoeg **wetenschappelijk onderzoek** dat aantoont dat een groene omgeving veel positieve effecten heeft op kinderen. Ze kunnen er tot **rust** komen en ze ontwikkelen er allerlei **emotionele vaardigheden**. Ook voor hun **fysieke gezondheid** is het goed: tijdens de natuureducatielessen zijn leerlingen actief bezig en bewegen ze veel. Daarnaast zijn er veel positieve effecten die de leerlingen meenemen naar de klas, zoals een betere **concentratie!**

Natuureducatie & NME-gids

Naast het schooltuinprogramma biedt de NME-gids nog veel meer natuureducatie, voor groep 1 t/m 8. Ook met het volgen van natuureducatielessen zet je in op Ecologisch Burgerschap.

Met andere ogen kijken

Je hoeft niet naar het bos om te genieten van natuur! Doordat natuureducatielessen vaak plaatsvinden in de **directe omgeving** van de school leren leerlingen dat natuur overal is! Verwondering, verbinding en bewustwording: dat proberen we onze leerlingen mee te geven!

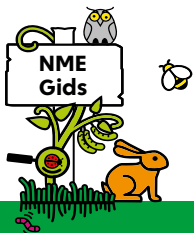
Van ervaring naar verbinding

In de klas kan je veel leren, maar voor een échte natuurervaring moet je toch echt **naar buiten!** Daar komen leerlingen in aanraking met dieren en planten en stellen ze hun grenzen op de proef.. bijvoorbeeld door een slak over je arm te laten lopen!

Zwerfafval rapen... leuk!

Wist je dat natuureducatie veel meer is dan kennis opdoen over de natuur? Zo verzamelen veel groepen tijdens de les zwerfafval en leren ze om **hun leefomgeving goed te onderhouden!**

Vragen?

Mail naar nme-gids@amsterdam.nl

nmegids.nl/amsterdam

Ga voor het totale aanbod aan natuurlessen, projecten, les- en veld- werkmaterialen en kerndoelen naar de website.

